

Pel teu amor: l'empremta del teatre líric català

Antoni FONT MIR

Universitat Autònoma de Barcelona i Institut del Teatre
anthonyfontmir@gmail.com

NOTA BIOGRÀFICA: Doctorand en estudis teatrals per la UAB, màster Universitari en Estudis Teatrals per la UAB, Llicenciat en art dramàtic per l'Institut del Teatre de Barcelona. És director fundador de Teatremusical.cat. La seva investigació i trajectòria se centra en el teatre musical català on ha exercit professionalment en la majoria de registres de les arts escèniques, com a actor, director, adaptador de lletres i il·luminador.

Resum

A finals del segle XIX i inicis del XX trobem la creació d'un teatre líric català que conviu amb el predomini del teatre líric en castellà. Des de l'inici, les diferents temptatives de crear un teatre líric català han estat encapçalades per diferents personalitats il·lustres del panorama musical del país, amb la creació d'obres i l'organització de diferents temporades líriques que moltes vegades no acaben de la forma més reeixida. A la temporada 1922-1923 hi ha un nou intent de revifar aquest gènere al Teatre Tívoli de Barcelona.

L'obra que tanca aquesta temporada és *Pel teu amor*, escrita per Josep Ribas i Miquel Poal-Aregall. D'aquí en surt una cançó coneguda amb el nom de «Rosó» que ha traspasat èpoques i fronteres i s'ha convertit en una peça molt popular a Catalunya. Aquest estudi se centra en l'anàlisi detallada de l'obra *Pel teu amor* i en descobrir tots els seus temes musicals, la seva trama, la posada en escena, els autors i la repercussió que ha tingut fins a arribar als nostres dies just l'any del seu centenari, i també fa un recorregut per la història del teatre líric català aportant una nova visió que trenca fronteres entre gèneres.

Paraules clau: teatre líric català, teatre musical, cuplet, el Paral·lel; *Pel teu amor*; «Rosó»; Josep Ribas; Miquel Poal-Aregall

Antoni FONT MIR

Pel teu amor: l'empremta del teatre líric català

Introducció

És conegut que a la Llotja de Mar de Barcelona, el 2 d'agost de 1708 hi va haver una representació de cambra de l'òpera *Il piú bel nome*, amb llibret atribuït a Pietro Pariati i música a Antonio Caldara i que, al 1750, s'hi inicià una temporada estable d'òpera. El 1850 es va programar a Barcelona la primera temporada de sarsuela. Anava adreçada a les classes populars i provenia de Madrid. Després de la parada a la Ciutat Comtal va viatjar per bona part del territori català. Aquest fet va propiciar que diferents compositors escrivissin obres bilingües.

El teatre musical català, o el teatre líric, fa més de cent cinquanta anys que s'escenifica als escenaris catalans. Alguns dels primers exemples influïts per aquella primera temporada de sarsuela són l'obra *L'esquella de la Torratxa*, amb llibret de Frederic Soler i Hubert (Serafi Pitarra) i música de Joan Sariols Porta, estrenada l'11 d'abril de 1864 al Teatre Odeon de Barcelona; *Setze jutges*, amb llibret de Manuel Angelón i música de Josep Pujadas, estrenada l'any 1858 al Gran Teatre del Liceu de Barcelona i *L'Aplec del Remei*. Aquesta darrera, de Josep Anselm Clavé, es va estrenar al Gran Teatre del Liceu de Barcelona el 30 de desembre de 1858 i és la partitura més antiga d'una obra escènica que conservem en català. A partir d'aquí podem trobar datades més estrenes d'obres musicals en català amb alts i baixos i en tot tipus de teatres, per exemple al Novetats i al Jardí Espanyol del passeig de Gràcia, que segons diu Francesc Curet cap al 1895 un públic molt divers aplaudia amb entusiasme les obres de Conrad Colomer. També trobem datades iniciatives com l'Associació Wagneriana de Barcelona, nascuda l'any 1901, dedicada a l'estudi, l'anàlisi, la difusió i la traducció al català de les obres de Richard Wagner; i el projecte de l'empresa del Teatre Líric Català capitanejat pel compositor Enric Morera que, com diu Xosé Aviñoa, va invertir cabals propis i aliens per tirar endavant la temporada lírica que va iniciar-se el 12 de febrer de 1901 al Teatre Tívoli.

Dins de la història del teatre musical català, però, hi trobem una divisió la qual, en bona part, ve marcada per allò que és culte i allò que és popular. Aquesta divisió teatral que heretem des de l'època medieval a Catalunya canvia de significat amb el pas dels anys; en aquest moment, a inicis del segle xx, aquesta línia que marca la divisió entre culte i popular la dibuixa la classe social treballadora que comença a tenir l'economia suficient per accedir al teatre i, per tant, es crea una nova oferta amb nous espais d'exhibició i un fort impacte social, com diu Jorge Uría González a *Lugares para el ocio. Espacio público y espacios recreativos en la Restauración española*.

Una mostra d'aquesta divisió la podem trobar a l'avinguda del Paral·lel, on el compositor de renom Joaquim Zamacois signava els cuplets amb el nom de Casamoz (transposició de les lletres del seu cognom), o també el lletrista Joan Casas i Vila, que signava amb el pseudònim de Juan Misterio les obres de consum, mentre que utilitzava el de pila per a les obres il·lustrades que es trobaven a mig camí de la sarsuela i l'òpera.

Malgrat aquestes divisions i les dades centenàries, bona part d'aquest repertori que formava part del teatre popular de masses de final del segle XIX i d'inici del xx ha caigut en l'oblit; els llibrets no s'han tornat a editar i moltes de les partitures s'han perdut.

Algunes de les propostes de crear un teatre musical amb una ideologia molt marcada per voler-se diferenciar de la sarsuela castellana, com *Blancaflor*, amb llibret d'Adrià Gual i música d'Enric Granados, estrenada el 1899 al Teatre Líric de Barcelona, «aparentment» no van quallar; com els repetits intents d'Enric Morera de crear l'anomenat Teatre Líric Català (1895-1908) al Teatre Romea, al Teatre Principal i al Teatre Tívoli de Barcelona.

Tot i aquest «aparent» fracàs, d'aquells temps trobem títols que han arrelat dins la música escènica catalana com *La Santa Espina*, rondalla en tres actes i sis quadres amb llibret d'Àngel Guimerà i música d'Enric Morera, estrenada el 19 de gener de 1907 al Teatre Principal de Barcelona; també *Don Joan de Serrallonga*, amb llibret de Francesc Pujols i Morgades i música d'Enric Morera, estrenada el 7 d'octubre de 1922 al Teatre Tívoli de Barcelona. Per les cròniques del moment podem afirmar que les dues obres van ser un èxit. De l'obra *La Santa Espina* en surt una sardana que tot Catalunya coneix i que va ser prohibida per les dues dictadures espanyoles. Tot i això, hem hagut d'esperar fins a l'any 2014 per tenir-ne un enregistrament sonor íntegre de l'Orquestra Simfònica del Vallès, distribuït per Discmedi. També podem constatar que *Don Joan de Serrallonga*, tot i l'èxit obtingut el 1922, només ha estat recuperada per un grup *amateur* dins la temporada lírica del Foment Mataroní el dia 25 d'octubre de l'any 2020.

El teatre musical que s'ha vist a Catalunya no ha estat tractat ni investigat com un tot: les obres pertanyents a aquest gènere o s'han englobat dins la història de la música o dins la història teatral, i han estat tractades com una proposta esporàdica filtrada entre el teatre de text. Ni la història de la música ni la història del teatre han tractat el teatre musical com la peça artística multidisciplinària que és.

Un cas singular és el de l'obra *Pel teu amor*, estrenada el 21 de desembre de 1922 al Teatre Tívoli de Barcelona i que, segons diu Manuel Garcia

Gargallo, doctor en Història Contemporània, va tenir una «rebuda modesta», va passar sense pena ni glòria.

Pel teu amor, amb llibret de Miquel Poal-Aregall i música de Josep Ribas, és un cas únic i singular dins la història del teatre musical català. Aquest sainet líric, que el 21 de desembre de 2022 ha celebrat el seu centenari i que no s'ha tornat a posar en escena des de la seva estrena, conté la «Cançó de Blai», popularment coneguda pel nom de «Rosó».

Aquesta peça ha esdevingut molt popular. Cent anys després de la seva estrena poca gent sap que aquest tema surt d'un espectacle de teatre musical i es desconeixen totalment com sonaven la resta de números musicals que formen part de l'obra de teatre, ja que no es va publicar mai la partitura sencera. «Cançó de Blai» ha anat passant oralment de generació en generació, readaptada als gustos, als estils i a les modes de cada moment fins a convertir-se en un himne català immortal.

Per tant, és pertinent realitzar un estudi per recuperar aquestes peces, descobrir què van aportar dins la història del teatre musical català i per què, en certs ambients, aquest teatre ha estat menystingut. Per això, la investigació que portem a terme es basa en el sainet líric en dos actes *Pel teu amor* de Miquel Poal-Aregall i Josep Ribas. En aquesta obra hi trobem un dels temes més versionats de la música catalana, el famós «Rosó». Tot i la popularitat i l'èxit immens d'aquesta peça, la resta de números i l'argument de l'obra resten en l'oblit com tantes altres obres líriques escenificades en aquelles èpoques.

Figura 1. Portada de la partitura comercialitzada per Ildefonso Alier de *Pel teu amor* («Rosó»).
© Biblioteca AFM

Pel teu amor

Pel teu amor és el nom del sànet líric en dos actes i tres quadres original de Miquel Poal-Aregall i Josep Ribas. El 17 de desembre de 1922 es van presentar a la funció de la nit tres quadres de *Pel teu amor*, però l'obra completa es va estrenar al Teatre Tívoli de Barcelona el 21 de desembre de 1922 i es va representar fins al 7 de gener de 1923. Va ser dirigida per Josep Bergés.

El dia 7 de gener també va ser el del comiat de la companyia lírica catalanocastellana de Josep Bergés i va tenir-hi lloc un programa especial com a comiat de la companyia amb *El santo de la Isidra*, *La alsaciana*, *La canción del olvido*, *La banda de trompetas*, *La mascota* i el primer acte de *Pel teu amor*, segons es va anunciar a *La Veu de Catalunya* donant a conèixer aquell comiat de temporada de la citada companyia

A continuació us mostrem una taula amb els materials que es conserven de l'obra *Pel teu amor*. A partir d'aquests materials hem pogut fer l'anàlisi completa de l'espectacle.

Tipologia documental	Conservació	Any	Editorial de publicació	Idioma	Altres
Llibret	MAE 81781 /SGAE BAR/B-197.1 Barcelona	1922	Ràfols	Català	El llibret de l'espectacle tant de les escenes cantades com de les parlades.
Llibret	Centre de Documentació de l'Orfeó Català (fons Emili Vendrell) 3.17_0061	1923	Mecanoscrit escrit a màquina d'escriure	Castellà	Llibret amb traducció al castellà només de les parts parlades.
Partitura d'apuntar	SGAE Barcelona BAR/B-197.1 (materials d'orquestra)	1922	Partitura escrita a mà	Català	Partitura de veu i piano. Material de treball.
Partitura de direcció	SGAE Barcelona BAR/B-197.1 (materials d'orquestra)	1922	Partitura escrita a mà	Català	Partitura de veu i piano.
Parts orquestrals	SGAE Barcelona BAR/B-197.1 (materials d'orquestra)	1922	Partitura escrita a mà	—	Les parts orquestrals de cada instrument.
Partitura completa	SGAE Madrid MPO/1281	1922	Partitura escrita a mà	Català	El llibre de partitures complet amb les veus i tota l'orquestració.
<i>Pel teu amor</i> (tema)	Biblioteca AFM Vic	1923-1925	Ildefonso Alier	Català i castellà	Partitura del número «Rosó» editada.
<i>Pel teu amor</i> (tema)	Biblioteca AFM Vic	1957	Ildefonso Alier	Català i castellà	Partitura del número «Rosó» editada.
<i>Pel teu amor</i> (tema)	Biblioteca Institut del Teatre de Barcelona D 223-03	2008	Editorial de Música Boileau	Català i castellà	Partitura del número «Rosó» editada i que actualment és la que es comercialitza.

Argument

Acte primer: OBERTURA. COR GENERAL: L'acció passa a una vila marinera. És el dia de la festa major, el dia d'anar a retre honors a la patrona. Tot el poble va amb les seves millors gales per anar a ofici, a la processó i a les ballades. Entre la gresca i la xerinola, el poble xinxa en Vadó perquè li diuen que està enamorat de la Lena, qui té dos pretendents: en Geroni el barber, que el poble té en poca consideració, i en Vadó, molt valent. L'avi Marc ens

explica que avui fa deu anys la colla del Pigat va sortir a pescar a la mar, els llamps van esquinçar les veles i l'aigua havia pres l'embarcació quan en Vadó va dir cridant a la verge que, si els salvava de la tempesta, creuria en ella d'ara endavant. La verge va parar la tempesta i van poder tornar, per això avui tot el poble està de festa i hi haurà una cantada solista d'en Geroni, que vol demostrar a la Lena qui és. *DUET CÒMIC*: En Vadó li canta a la Lena tot el que serà capaç de fer si ell és l'elegit. *REPRESA DUET CÒMIC*: El poble marxa a veure la sortida de les autoritats de l'ofici, menys la Rosó, que té feina amb el seu fillet i entra en Blai. *PEL TEU AMOR*: Descubrim que la Rosó està trista perquè en Mateu, el pare de la criatura, va fugir del poble després de deixar en estat la Rosó. En Blai està enamorat d'ella i per ell no és cap problema que tingui un nadó. En Blai li diu que en Mateu avui, després de molt de temps, tornarà al poble, però no per ella, torna per una altra dona. *DUET BLAI I ROSÓ*: En Blai i la Rosó s'acomiaden i se'n van. Entren en Mateu i la Cisca que confabulen perquè la Rosó digui que el nadó no és fill d'en Mateu; la Cisca crida la Rosó i li ofereix una abundant suma de diners a canvi que deixi de pensar en el Mateu i així comprar el seu silenci. La Rosó ho refusa. En Mateu es queda a soles amb la Rosó. *ROSÓ I MATEU*: La Rosó veu que en Mateu venia per enganyar-la i no accepta res d'ell. *REPRESA ROSÓ I MATEU*: Entra l'avi Marc, discuteixen i en Mateu marxa. Entra en Blai i li expliquen què ha passat i entren a dins de casa. La plaça s'omple de gent que ha sortit de l'ofici i és l'hora que en Geroni faci el seu solo. *FINAL ACTE PRIMER*: En Geroni ho fa molt malament, la gent li xiula i li crida i en Vadó i la resta del poble s'esbatussen amb ell.

Acte segon: *PRELUDI. COR D'HOMES I LENA*: En un alzinar, a uns deu minuts de la vila davant la casa de la Lena. Ella, des de la finestra, veu els nois fent gresca. En Vadó es mostra ferm i decidit davant la Lena després del ridícul d'en Geroni. L'Agustinet i l'Angeleta li diuen que, si no va a missa, la Lena no el voldrà. La Lena demana per en Geroni, perquè li sap greu que tothom se'n mofi. Es queden sols la Lena i en Vadó i ell intenta dir-li que no és home de religió, però la Lena es mostra inflexible. Entra en Geroni amb un mocador que li lliga la mandíbula a causa de les mofes i la baralla durant la cantada; així i tot, tampoc desisteix i vol tornar a cantar. Tothom se'n riu i la Lena demana a en Vadó que es disculpi amb en Geroni, si no renyiran, i aquest per obligació ho fa. En Geroni diu que no pot més i confessa que rondava la Lena perquè ella mateixa li havia demanat per veure si així en Vadó es decidia a fer el pas i a demanar a la Lena de casar-se. Després d'un moment de tensió tots tres acaben amics i marxen a processó. *RACONTO DE LA ROSÓ*: Entra la Rosó que veu com els altres són feliços i ella no. La Rosó parla amb l'avi Marc qui li diu que oblidí en Mateu, que no es preocupi, que el nadó tindrà pare. *ROSÓ I BLAI*: Entra en Blai i els diu que ha quedat amb en Mateu perquè li torni l'honra a la Rosó. L'avi Marc i la Rosó se'n van. Es troben cara a cara en Blai i en Mateu. Discuteixen i se citen fora del poble per posar punt final a aquesta història. *INTERMEDI MUSICAL*. A la plaça de l'església del poble passa la processó amb en Vadó portant la bandera del gremi de pescadors, complint les promeses que li havia fet a la Lena, i la gent del poble se'n

riuen. Entra la Lena per anar a l'església i també en Geroni. Arriba la Cisca, beguda, i els diu que en Mateu està barallant-se amb un altre home; el poble no la vol, la fan fora i entren a la sagristia. Es fa de nit i l'avi Marc i la Rosó esperen. *BLAI*: Entra en Blai i els diu que ha apunyalat en Mateu. En Blai ha de fugir sol immediatament. La Rosó vol anar-se'n amb ell, però és massa arriscat. *INCIDENTAL*. Acorden que l'avi Marc portarà la Rosó i el seu filllet amb en Blai, que li farà de pare. En Blai marxa. *COR FINAL*: Surt la processó dels pescadors i l'avi Marc dona les gràcies a la verge.

Miquel Poal-Aregall

Miquel Poal-Aregall; periodista, novel·lista i dramaturg. Va néixer el 1892 a Sallent i va morir el 1935 a Barcelona. Va col·laborar en diferents publicacions com *La Veu de Catalunya*, on va publicar crítiques teatrals sota el pseudònim de Jordi Clar; també va treballar a *Catalunya Teatral*, i també va participar en les publicacions *Garba* i el *Diari de Sabadell*, del qual va ser el director. Va ser redactor de la revista *Feminal* i el 1918 va publicar a *Un enemic del Poble* un «Manifest a la feminitat».¹ També va dirigir les col·leccions populars *La Novel·la Nova* i *La Novel·la d'Ara*, centrant-se molt en els personatges femenins. Del 1919 al 1935 va escriure més de vint obres de teatre que es van presentar en teatres de Barcelona com el Teatre Romea, el Teatre Espanyol, el Teatre Tívoli, el Teatre Apolo i el Teatre Coliseum Pompeia, i per diferents teatres de Catalunya, entre ells el Teatre Euterpe de Sabadell. També va estrenar obres de teatre radiofòniques i setze novel·les entre els anys 1914 i 1930 (Carreras, 1978: 705).

El 1922 va col·laborar amb el compositor Josep Ribas amb les lletres i el llibret de *Pel teu amor*. Se sol dir que aquesta és l'única relació que Poal-Aregall va tenir amb la música, però després de la nostra investigació (i tal com heu pogut comprovar) podem afirmar que la realitat no és aquesta. Va estar en contacte amb l'art poètica del vers en nombroses ocasions, ja fos per les obres de teatre que escrivia, on combinava l'escriptura en vers i en prosa, o també per l'estret contacte que mantenia amb el cuplet català, com ja hem explicat anteriorment. A més a més, en sis de les seves obres de teatre hi apareixen cançons i té una sarsuela escrita a quatre mans amb música del mateix Josep Ribas.

En els títols de les obres de Poal-Aregall podem veure una voluntat d'apropar problemes o costums a modificar. Es va posicionar en primer terme per la lluita de la figura de la dona i el seu intel·lecte, perquè pogués tenir la llibertat que li havia estat manllevada.

També desitjava modificar alguns tarannàs a través del seu teatre, encara que fos d'una manera indirecta, per intentar fer reflexionar sobre les relacions de parella. Volia que aquestes formes quallesin en el públic burgès i popular:² *Els paranys de l'amor*, 1923; *Els jocs de Cupidó*, 1933; *Les verges*

1. <<https://bit.ly/48eQ39N>>.

2. No és fins al 1970, amb l'estrena de *Company*, que Stephen Sondheim i George Furth posen per primer cop en la història del teatre musical americà els problemes de parelles de la classe mitjana alta.

Figura 2. *Manifest a la feminitat*, publicat el gener de 1918 a la revista *Un enemic del Poble*. *Full de subversió espiritual*, amb Joan Salvat-Papasseit com a redactor en cap. El nom s'inspira en l'obra homònima de Henrik Ibsen.

caigudes, 1934 o *Pel teu amor*, 1922, que posa sobre la taula el problema d'una noia que l'han deixada embarassada fora del matrimoni i el pare no vol saber-ne res. Un fet que durant dècades ha deixat totalment estroncada la vida d'una dona.

«És un teixit de sofriments / la vida meva / i els més sinistres pensaments/ em tenen seva./ El meu destí sols ha sigut / dolors i penes / i m'ha lligat la joventut/ amb ses cadenes» (J. Ribas, M. Poal- Aregall, 1922: 30).

A la següent taula trobareu l'obra dramàtica de Miquel Poal-Aregall.

Miquel Poal-Aregall, obra dramàtica					
Títol	Any	Lloc on es va estrenar	Editorial	Amb parts cantades	Núm. de registre MAE
<i>L'amor vigila</i>	1918	Teatre Romea	Ràfols	–	35810
<i>El xicot tímid</i>	1919	Teatre Romea	Ràfols	–	99991
<i>La dolça veu</i>	1919	Teatre Romea	Llibreria Millà	–	52638
<i>Ànimes nues</i>	1920	Sabadell	Llibreria Millà	–	36468
<i>Pati d'hospici</i>	1921	–	–	Hi ha 2 cançons	81401
<i>Una dona en comandita</i>	1921	Espanyol	Mecanoscrit	–	53333
<i>José Santpere</i>	1922	Espanyol	Alfa	–	126778
<i>Pel teu amor</i>	1922	Teatre Tívoli	Ràfols	Amb música de Josep Ribas	81781
<i>Paranys de l'amor</i>	1923	Teatre Comèdia	Llibreria Millà	–	16099
<i>La cotxereta</i>	1926	–	Mecanoscrit	Hi trobem cançons a la pàgina 10 i a la pàgina 18	47766

Títol	Any	Lloc on es va estrenar	Editorial	Amb parts cantades	Núm. de registre MAE
<i>Estudiantina</i>	1927	–	Mecanoscrit	Sarsuela amb música de Josep Ribas	57745
<i>Casa't, mamà!</i>	1933	Ràdio Associació de Catalunya	Llibreria Millà	–	3694
<i>Lluna de mel</i>	1933	Representada per Catalunya	Llibreria Millà	–	16098
<i>Els jocs de Cupidó</i>	1934	Ràdio Associació de Catalunya	Mecanoscrit	–	66765
<i>La Gloriosa</i>	1934	Teatre Apolo	Llibreria Millà	–	132344
<i>La taverna dels valents, o El secret de la Miquela</i>	1934	Teatre Apolo	Mecanoscrit	Amb música del mestre Pasqual Godes	93600
<i>Les verges caigudes</i>	1935	Teatre Apolo	Llibreria Millà	No consta al llibret, però l'acte IV passa en un cabaret	3698
<i>La desgràcia de la sort</i>	1935	Coliseu Pompeia	Llibreria Millà	–	3693
<i>El perill del divorci</i>	1936	Estrenada pel Quadre escènic Mossèn Cinto	Llibreria Millà	–	3697
<i>La famosa condició</i>	–	–	Mecanoscrit	–	58344
<i>Un marit que no té preu</i>	–	–	Mecanoscrit	–	72219
<i>Si tens la dona guapa</i>	–	–	Mecanoscrit	–	91399

Josep Ribas i Gabriel

Josep Ribas i Gabriel, compositor escènic català. Va néixer el 1882 a la vila de Gràcia i va morir el 1934 a Barcelona. La seva obra és desconeguda en gran part i cal suposar que es va guanyar la vida escrivint cançons i temes de ball. Ell, que és el músic que crea «Rosó», una de les cançons catalanes més recordades dels darrers cent anys, no té una entrada a la *Gran Enciclopèdia Catalana*, ni a la *Gran Enciclopèdia de la Música Catalana*. La seva obra dramàtica va ser *Fígaro*, *El gall de Ripoll*, 1921; *Primavera*, *Pel teu amor*, 1922; *La tuna de Alcalá*, 1926 i *L'Estudiantina*, 1927.

A la següent taula trobareu l'obra dramàtica de Josep Ribas.

Josep Ribas, obra dramàtica			
Títol	Any	Lletrista	Registre SGAE
<i>Fígaro</i>	–	–	*
<i>El gall de Ripoll</i>	1921	Enric Lluelles	BAR/B - 196
<i>Primavera</i>	–	–	*

* Les obres *Fígaro* i *Primavera* no consten a l'arxiu de l'SGAE, però diferents articles periodístics o arxius com Portal Sardanista o la Biblioteca Virtual de la Diputació de Barcelona coincideixen a citar aquestes dues obres, a dia d'avui perdudes, com a creació de Josep Ribas.

Títol	Any	Lletrista	Registre SGAE
<i>Pel teu amor</i>	1922	Miquel Poal-Aregall	BAR/B-197.1 (materials d'orquestra) MPO/1281 (partitura)
<i>La tuna de Alcalá</i>	1926	Luis Tejedor i Francisco de la Cruz	BAR/T-134
<i>L'Estudiantina</i>	1927	Miquel Poal-Aregall	MMO/5042

El seu gran èxit va ser, sense cap mena de dubte, *Pel teu amor*. El tenor Emili Vendrell va estrenar l'obra i la va popularitzar fins arribar als nostres dies. Dins el món de les sardanes és recordada la sardana *El gall de Ripoll* la qual, igual com *La Santa Espina* de Morera, traspasa les fronteres de l'obra de teatre musical i es popularitza. Fins i tot a les partícels que es conserven de l'espectacle *El gall de Ripoll* podem trobar uns arranjaments d'aquesta sardana per als instruments de la cobla.

Figura 3. Número 5 de l'obra *El gall de Ripoll*, de Josep Ribas, que es va interpretar fora de l'obra de teatre.
© Centre de Documentació i Arxiu de l'SGAE: BAR/B-196

Josep Bergés

Director i actor de *Pel teu amor* i empresari de la Companyia Lírica catalana i castellana.

Josep Bergés i Olivé, conegut com Pepe Bergés, va iniciar-se com a tenor còmic al Teatre Espanyol de Barcelona el 1895. La seva carrera artística va lligada com a primer actor i director, a la primera etapa del Teatre Còmic dedicada gairebé exclusivament a l'opereta i a la sarsuela (Molner i Albertí, 2012: 49).

El setembre de 1921 Pepe Bergés i Josep Santpere van organitzar una companyia teatral amb la qual van representar, al Teatre Novetats, *L'home de les set vegades*, i a l'Espanyol, *L'hotel dels gemecs*. Al març de 1922 van posar en escena, amb molt d'èxit, *Baixant de la Font del Gat*, *La severa*, *A l'ombra de Montjuïc* i *El Barander* (Pigrau, 2002: 45).

En molts dels espectacles de Josep Santpere, conegut com «El rei del Paral·lel», Pepe Bergés també hi participava en la direcció (Villescà, 1931: 59).

Tot apuntava que, a la tardor de 1922 aquella revifalla del teatre líric català amb l'empresa de Josep Bergés amb la Companyia Lírica catalana i castellana al Teatre Tívoli anava de debò. N'eren garantia la direcció artística, confiada a Josep Pujols i a Enric Morera i un elenc d'artistes tan destacats com Josep Bergés, encarregat de la direcció escènica i Emili Sagi Barba, Josefina Buatto, Empar Ferrándiz, Miquel Pedrola, Lluís Zanón, Miquel Sirvent i Lluís Alcalà, amb el debut escènic d'Emili Vendrell (Curet, 1967: 418).

El següent quadre ens mostra les obres, amb els músics i lletristes que van formar part de la nova temporada lírica al Teatre Tívoli de Barcelona des de l'octubre de 1922 al gener de 1923. Sota la direcció de Josep Bergés. Aquest s'ha elaborat a partir del buidatge realitzat a: *El Diluvio*, *El Gráfico*, *La Veu de Catalunya*, *La Publicidad*, *La Vanguardia*, *L'Esquella de la Torratxa*, *Marinada* i *Papitu*.

Temporada lírica del 1922 al Teatre Tívoli de Barcelona sota la direcció de Josep Bergés			
	Títol	Autor de la música	Autor del llibret
1	<i>Don Joan de Serrallonga</i>	Enric Morera	Francesc Pujols (basat en l'obra de Víctor Balaguer)
2	<i>La capa tot ho tapa</i>	–	–
3	<i>Nit de reis</i>	Enric Morera	Apel·les Mestres
4	<i>La Baldiron</i>	Enric Morera	Àngel Guimerà
5	<i>La Santa Espina</i>	Enric Morera	Àngel Guimerà
6	<i>El castell dels tres dragons</i>	Enric Morera	Serafí Soler (Pitarra)
7	<i>L'ou com balla</i>	Josep M. Torrents	Eugeni Duch i Salvat
8	<i>L'esquella de la Torratxa</i>	Joan Sariols	Frederic Soler (Pitarra)
9	<i>Pasqua Florida o Les caramelles</i>	Càndida Pérez	Rosend Llurba
10	<i>El somni de la innocència</i>	Urbà Fando	Conrad Colomer

	Títol	Autor de la música	Autor del llibret
11	<i>Bohemios</i>	Amadeu Vives	Guillermo Perrín i Miguel de Palacios
12	<i>Molinos de viento</i>	Luna Luis	Pascual Frutos
13	<i>Los cadetes de la reina</i>	Pablo Luna	Julián Moyrón
14	<i>El pájaro azul</i>	Rafael Millán	Antonio López Monís
15	<i>La Dogaresa</i>	Rafael Millán	Antonio López Monís
16	<i>La banda de trompetes</i>	Tomàs López Torregrosa	Carlos Arniches
17	<i>Maruxa</i>	Amadeu Vives	Luis Pascual Frutos
18	<i>Retorn</i>	Josep Sancho Marroco	Miquel Roger
19	<i>Pel teu amor</i>	Josep Ribas	Miquel Poal-Aregall
20	<i>El santo de la Isidra</i>	Tomàs López Torregrosa	Carlos Arniches
21	<i>La alsaciana</i>	Jacinto Guerrero	José Ramos Martín
22	<i>El Guitarrico</i>	Manuel Fernández de la Puente	Luis Pascual Frutos
23	<i>La canción del olvido</i>	Guillermo Fernández-Shaw Iturralde	Federico Romero Sarachaga
24	<i>La tempestad</i>	Ruperto Chapí	Miguel Ramos Carrión
25	<i>Somni de Manon</i>	–	–
26	<i>Que és gran Barcelona</i>	Juan Antonio Martínez	Manolo Fernández

Repartiment

El repartiment de *Pel teu amor* comptava amb deu intèrprets de primera línia del moment que solien treballar amb la companyia lírica de Josep Bergés. A la següent taula mostrem el nom dels personatges que apareixen a l'obra, la seva edat segons l'autor –que no sempre coincidia amb l'edat de l'intèrpret–, els noms i cognoms dels actors i actrius i la tessitura vocal de cada un. Aquesta informació s'ha elaborat a partir del llibret de l'obra i diferents programes de mà de la companyia de Josep Bergés.

Personatge	Edat del personatge	Intèrpret	Tessitura
Rosó	25 anys	Josefina Bugatto	Soprano
Lena	20 anys	Pepita Fontdevila	Soprano (tiple)
La Cisca	60 anys	Assumpció Paricio	Mezzo/contralt
Angeleta	19 anys	Senyora Mas*	Contralt

* Ha estat impossible trobar el nom de la senyora Mas per completar el repartiment. En els llibrets i molts programes de mà de l'època tan sols figura el cognom i ni al material de l'obra que es conserva a l'SGAE o al MAE, no hi consta cap nom dels intèrprets, i en les nombroses obres estrenades per la Companyia Lírica catalana i castellana, no hi consta aquesta actriu, cosa que no passa amb la resta d'intèrprets.

Personatge	Edat del personatge	Intèrpret	Tessitura
Blai	23 anys	Emili Vendrell	Tenor
Mateu	28 anys	Domènec Masanés	Baríton
L'avi Marc	80 anys	Josep Bergés	Tenor i actor còmic
Vadó	30 anys	Lluís Teixidor	Baríton
Geroni	27 anys	Miquel Pedrola	Baríton
Agustinet	17 anys	Artur Balot	Baríton/tenor

A més dels personatges principals, complementen el repartiment homes, dones, nois i noies que apareixen a les parts corals (Poal-Aregall, 1922: 2), (Morera i Pujols i Balaguer, 1922: 1-4).

La música

A *Pel teu amor* trobem una música escènica que s'ajusta completament al que demana l'escena; per aquest motiu hi trobem varietat de gèneres musicals. Hi apareixen el cuplet, la serenata, el cant coral, la música incidental, la música popular catalana i les àries.

La part instrumental de *Pel teu amor* estava interpretada per l'orquestra del Sindicat Musical de Catalunya, que acompanyava les obres de la companyia de Josep Bergés. De la recerca realitzada a l'arxiu de la Societat General d'Autors i Editors podem afirmar que l'obra estava interpretada en directe per un mínim de 25 músics. Diem mínim perquè també era habitual que toquessin dos músics amb la mateixa partitura (Morera i Pujols i Balaguer, 1922: 1-4).

Com hem explicat anteriorment a la taula de la pàgina 5, les partitures de l'espectacle es conserven entre la seu de l'SGAE de Barcelona i de Madrid. A Barcelona s'hi conserva el llibret de direcció, que és una reducció a piano i veu de l'obra; és el llibre de partitures més antic que es conserva de l'espectacle, ja que conté números musicals que només consten en aquest i que en la còpia de l'apuntador, que també es conserva a la seu SGAE de Barcelona, ja no hi són. La còpia de l'apuntador és un llibre fet per treballar, d'aquí ve que la seva escriptura és ràpida i menys clara que la del llibre de direcció. També són clares les partitelles instrumentals de l'espectacle amb un llibre relligat per a cada instrument. Amb la particularitat que el número musical 11B està escrit en un full a part, la qual cosa ens porta a pensar que es tracta d'un canvi de darrera hora en l'espectacle. A la seu de l'SGAE de Madrid es conserva la partitura general, un llibre amb una escriptura neta, clara i sense modificacions, segurament el darrer llibre de partitures que es va escriure dels que es conserven.

A la següent taula hem recopilat la formació orquestral de *Pel teu amor*, a partir de les partitelles que es conserven al fons de l'SGAE de Barcelona i de l'SGAE de Madrid. Gràcies a aquesta partitura hem descobert que en l'arranjament hi havia trompetes i fagot, ja que les partitelles d'aquests instruments no consten en el registre de Barcelona.

Corda	Fusta	Metalls	Percussió
Violí I	Flautí	Trompa I	Timbales
Violí I	Flauta	Trompa I	Caixa xinesa
Violí II	Oboè	Trompa II	Triangle
Violí I	Clarinet en Bb I	Trompeta en Bb I	Bombo
Viola	Clarinet en Bb II	Trompeta en Bb II	Plats
Violoncel	Fagot	Trombó I	-
Contrabaix	-	Trombó II	-
Arpa	-	Trombó III	-

Per tant, la companyia estava formada per 35 intèrprets en directe més el cor, i a aquesta xifra s'ha de sumar l'equip creatiu, directiu i tècnic. Era, sense cap mena de dubte, el que avui anomenem una superproducció teatral.³

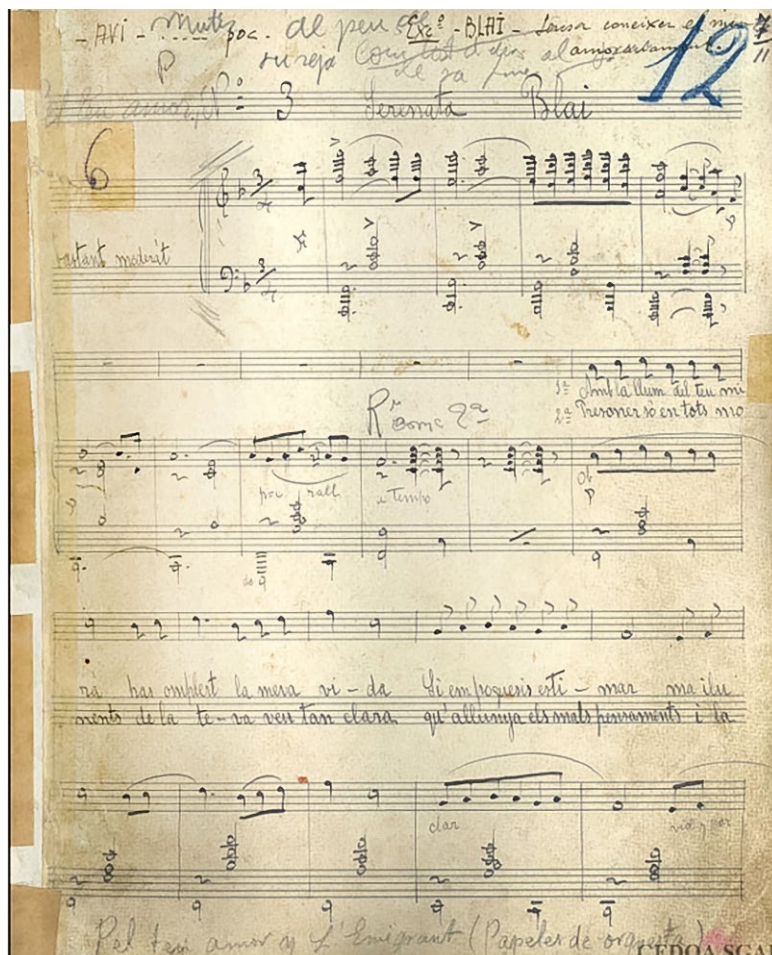

Figura 4. Una mostra de les partitures de veu i piano de *Pel teu amor*, de Josep Ribas (part d'apuntar).
© Centre de Documentació i Arxiu de l'SGAE: MPO/1281

3. Xifres de les últimes grans produccions teatrals que s'han vist a Catalunya: *Sweeney Todd* (1995): 18 actors i 13 músics; *Mar i cel* (2014): 20 actors i 12 músics; *Scaramouche* (2016): 18 actors i 10 músics; *La jaula de las locas* (2018): 12 actors i 8 músics; *Company* (2022): 14 actors i 15 músics.

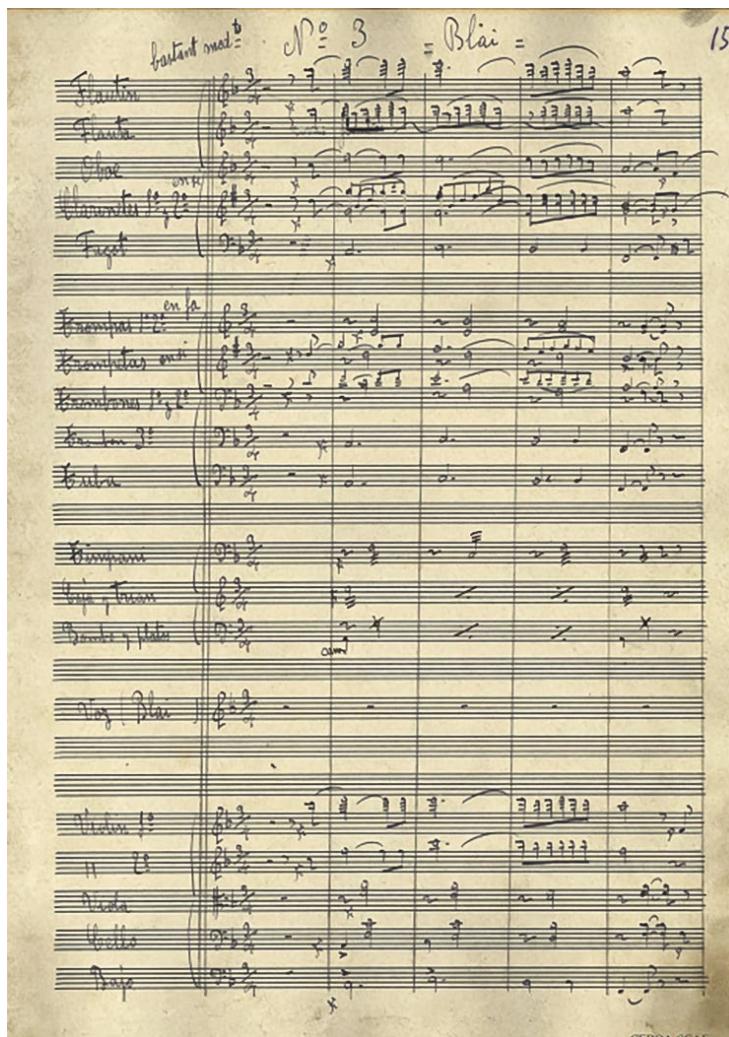

Figura 5. Una mostra de la partitura orquestral de *Pel teu amor*, de Josep Ribas.
© Centre de Documentació i Arxiu de l'SGAE: BAR/B-197.1

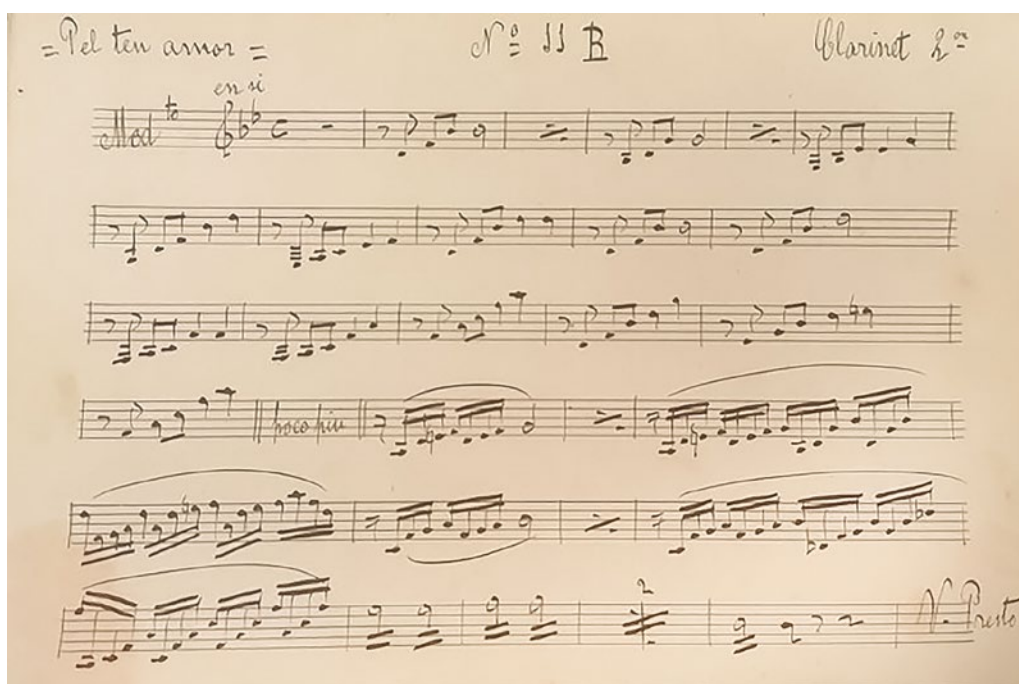

Figura 6. El número 11B és un tema instrumental que no apareix a cap llibre de partitures i el trobem directament en uns fulls a part. © Centre de Documentació i Arxiu de l'SGAE: MPO/1281

Confrontant els diferents llibrets i partitures que es conserven, hem elaborat la següent taula, on exposem els números musicals que van formar part de l'espectacle amb totes les parts instrumentals i repeses, els personatges que l'interpretaven, els peus musicals (és a dir, el moment on la música comença a sonar a sobre el text), els canvis, els talls i els números eliminats. Aquesta taula ens dona una visió completa i objectiva de com estava estructurada l'obra el 1922.

Títol	Personatges	Peu musical	Altres
Introducció i núm. 1 cor general	Cor mixt homes, dones i joves	Inici de la funció. Núm.1 seguit després de la introducció.	A la partitura general hi ha la marca per obrir el teló i ens indica que els dos temes van seguits.
Núm. 2 Lena i Vadó	Lena i Vadó	VADÓ: Per tu fins fora capaç de... LENA: De què?... VADÓ: Doncs de...	Aquest és un dels tres números musicals que es va editar per Ildefonso Alíer entre el 1923 i el 1925 i figura amb el nom de: «Duet còmic Lena i Vadó».
Núm. 2 (represa)	Lena i Vadó	VADÓ: Vatuà; teniu raó, padrí.	Es repetia la part final fins a fer el mutis dels personatges.
Núm. 3 Blai	Blai	BLAI: Com tots els dies al peu de la seva finestra i ella no veu el meu enamoramant!	Aquest és un dels tres números musicals que es va editar per Ildefonso Alíer entre el 1923 i el 1925 amb el nom de «Cançó de Blai» («Rosó») i que es convertí en la cançó més coneguda de l'espectacle. La partitura s'ha reeditat tres vegades.
Núm. 4 «L'emigrant»	–	–	Numero eliminat. Aquest número musical és «L'emigrant» d'Amadeu Vives i Jacint Verdaguer. No hi ha cap referència ni de peu ni de personatge i només figura a la partitura de direcció, que sembla ser la primera. A la partitura de l'apuntador i a la partitura orquestrada ja no hi surt.
Núm. 4 Rosó i Blai	Blai i Rosó	ROSÓ: Pobre Blai! BLAI: Escolta, Rosó:	Duet dels dos personatges protagonistes on es declaren el seu amor però topen amb les seves situacions personals.
Núm. 5 Rosó i Mateu	Mateu i Rosó	CISCA: I sa teua promesa? Es diners... MATEU: Ja us diré: aneu-se'n ara.	A la partitura de direcció, de l'apuntador i l'orquestral, posa que el duet és de la Rosó i l'Andreu i no d'en Mateu. A la versió catalana no hi ha cap personatge que es digui Andreu. Però a la versió castellana en Mateu es diu Andreu. Tot apunta que en català li van canviar el nom i en castellà li van dir Andreu. A la versió del llibret en castellà aquest número no hi figura.
Núm. 5b (represa)	Instrumental	Seguidament després del núm. 5.	Per fer el mutis d'en Mateu.
Núm. 6 final primer	Cor d'homes i Geroni	UN NOI: Mare, jo no ho veig.	Un número de tancament d'acte amb l'esperat cant d'en Geroni.
Núm. 6b preludi de l'acte II	Instrumental	Seguidament després del núm. 6.	A cap dels llibrets està escrit. Hi ha una anotació que diu: Per preludi de l'acte 2n es toca el núm. 2 com a segona.

Títol	Personatges	Peu musical	Altres
Núm. 7 cor d'homes	Cor d'homes i Lena	Després del preludi de l'acte II.	Aquest número no figura al llibret de la versió castellana.
Núm. 8 Raconto de la Rosó	Rosó	ROSÓ : Les hores de tristesa hi són amuntegades i en canvi les d'alegria...	Aquest és un dels números que va ser editat per Ildefonso Alíer entre el 1923 i el 1925 i que la crítica en destaca la interpretació de Josefina Bugatto.
Núm. 9 Rosó i Blai	Blai i Rosó	AVI : Mentrestant reposaré ses cames...	Un duet entre els dos protagonistes on a la partitura de l'apuntador hi ha moltes anotacions de com treballar el fraseig.
Núm. 10	–	–	No existeix a cap de les partitures però al llibret editat, a la pàgina 27, hi ha un intermedi musical abans del quadre segon. Per tant, probablement el número 10 era una represa instrumental.
Núm. 11 Blai	Blai	BLAI : Ja t'he venjat, Rosó.	A la versió del llibret en castellà, aquest número no hi consta. A les anotacions a les altres partitures veiem que de les tres estrofes se'n va tallar una.
Núm. 11B	Instrumental	–	Aquest número no figura a cap dels llibres de partitures. Està escrit en un full a part per a cada un dels instruments i no està enquadrat.
Núm. 12 cor de senyores	Cor femení	AVI : jo mateix, jo mateix la portaré as teus braços.	És un número només vocal, <i>a cappella</i> , i que és el final de l'obra.
Núm. 13	–	–	Probablement hi havia una represa d'algun dels temes icònics que es repetia durant les glòries.

El llibret

El llibret editat costava 50 cèntims de pesseta. A la portada trobem el nom del teatre on es va representar, Teatre Tívoli i, seguidament, precedint el títol *Pel teu amor*, la frase: «Tots els dies l'èxit més gran del teatre líric català». Acte seguit ens diu que és un sàinet líric en dos actes i tres quadres, i s'esmenta que és una obra original de Miquel Poal-Aregall amb música del mestre Josep Ribas. També hi consta el nom dels dos protagonistes: Emili Vendrell i Josefina Bugatto. A les primeres pàgines hi trobem una fotografia dels autors i la referència de la data de l'estrena: «Aquesta obra fou estrenada amb èxit grandiosos en el Teatre Tívoli de Barcelona la nit del 21 de desembre de 1922».

Al llibret consten les parts parlades i les parts cantades. Cada cop que surt una part cantada va introduïda per la paraula «MÚSICA» en majúscules. Les parts parlades són clares i entenedores tant per al lector com per a l'interpret, però l'escriptura del text cantat no. En estudiar amb detall la partitura on també figura la lletra, descobrim que l'escriptura de les parts cantades en el llibret és una escriptura poc acurada i poc fidel a la posada en escena del 1922. Hi ha versos que no hi figuren i, quan hi ha parts on dos personatges canten simultàniament, no s'indica. Es percep com si aquestes parts haguessin estat escrites primer una i després l'altra, donant una falsa percepció de com era l'escena; en altres casos falten versos i també s'eliminen les repeticions pròpies d'una lletra musicada. En comprovar altres

llibrets de l'època veiem que aquesta poca cura amb les lletres cantades era la tònica general al nostre país, fet que no ocorria, per exemple, amb els llibrets americans, o els de l'Associació Wagneriana de Barcelona, que tenien una edició més acurada.

En aquesta taula us mostrem un exemple de com figura el text al llibret editat i com hauria de figurar per tal que el lector, l'interpret, els tècnics o el director poguessin llegir-lo i treballar-lo correctament:

Llibre editat	Cantat	
<p>Rosó: Adéu, pensa eternament amb el meu agraïment. Canta dins meu la tristesa no podent ser atesa la gran passió que sent per mi. Fosa és en mi l'alegria ma vida daria per dir-te que sí. Canta dins meu la tristesa no podent ser atesa la passió que sent el meu cor pel meu pobre amor.</p> <p>BLAI: Canta dins meu la tristesa al veure incompresa la gran passió que tinc per tu. Fosa és en mi l'alegria ton cor, Rosó mia ma joia s'enduu [falta: <i>Canta dins meu la tristesa</i>] veient que incompresa serà la passió del meu cor per tu mon amor.</p>	<p>Rosó: Adéu, pensa eternament amb el meu agraïment. Canta dins meu la tristesa no podent ser atesa la gran passió que sent per mi. Fosa és en mi l'alegria ma vida daria per dir-te que sí. Canta dins meu la tristesa no podent ser atesa la passió que sent el meu cor pel meu pobre amor.</p>	<p>BLAI: Canta dins meu la tristesa al veure incompresa la gran il·lusió que tinc jo per tu. Fosa és en mi l'alegria ton cor, Rosó mia ma joia s'enduu. Canta dins meu la tristesa veient que incompresa la passió del meu cor per tu mon amor.</p>

Per altra banda, les acotacions del llibret són molt acurades, tant pel que fa a la posada en escena, com els moviments o les reaccions dels actors i les actrius. Veiem-ne dos exemples, un per a la descripció de l'escena i l'altre referit a la interpretació.

Exemple 1:

«L'escena en un alzinar a uns deu minuts de la mateixa vila. En un costat hi ha una casa que se suposa que és la de la LENA. És a mitja tarda del mateix dia de l'acte anterior. En alçar-se el teló es veuen diferents grups divertint-se i fent gatzara. LENA és a la finestra; el cor canta el que segueix:» (Ribas i Poal-Aregall, 1922: 19).

Exemple 2:

«ROSÓ: (Desconsolada) I en Blai no torna... I ja gairebé és nit, Ai, avi! (Se li llença al coll plorant) [...]

ROSÓ: (Mirant a l'un cantó) Avi... És ell, el que ve, Blai... Blai...

AVI: Així havia de ser! Així!

(Entra en Blai per un dels pòrtics practicables: ve amb la roba feta malbé; duu en una mà un mocador que li tapa una ferida. En entrar es llença naturalment damunt de ROSÓ i no pot dir més que):» (Ribas i Poal-Aregall, 1922: 30).

Posada en escena

De la posada en escena en sabem poques coses. Degut a la nombrosa programació d'obres líriques que hi havia al Teatre Tívoli i que hem mostrat a la taula: «Temporada lírica del 1922 al Teatre Tívoli de Barcelona sota la direcció de Josep Bergés» (p. 11-12), l'espectacle *Pel teu amor* va aprofitar la decoració de *Retorn*⁴ estrenada la nit del 18 de desembre de 1922, tres dies abans de l'estrena de *Pel teu amor*. El diari català *La Veu de Catalunya* descrivia així aquest fet:

«L'empresa va escatimar les decoracions i presentà els mateixos elements escènics de "Retorn", causant-nos la sensació de que assistíem a la segona part de l'obra d'En Roger» (diumenge 24 de desembre, p. 12).

Si comparem les acotacions inicials dels dos espectacles podem veure les similituds que descriuen els dos autors:

Del manuscrit de *Retorn*:

«L'escena representa una placeta. En tot el fons hi ha la mar, formant bella badia i orlada, al lluny, per les fines muntanyes. A l'esquerra, en primer terme, una casa vella. A la dreta [...] rems, cadires mitjanes» (Roger, 1922: 7).

Del llibret de *Pel teu amor*:

«Una plaça d'una vila marinera. A l'esquerra la casa de la vila. [...] A la dreta una mena de taverna, cadires a fora; taules» (Ribas i Poal-Aregall, 1922: 3).

Aquestes dues acotacions ens permeten afirmar que l'escenografia de l'espectacle estava formada per telons pintats i petites peces d'*atrezzo* com taules i cadires.

El vestuari era tradicional i del moment, ja que l'acció de l'obra passava en l'actualitat del 1922. Segons ens diu l'autor a l'inici del llibret, s'hi podien veure els vestits d'un poble pescador, les vestimentes que es lluïen a les festes majors, també les garlandes per engalanar el poble amb domassos als balcons, estendards i penons de les processons.

«Vestits amb el trajo típic de les festes que acostumen dur els pescadors; elles, mudades també» (Ribas i Poal-Aregall, 1922: 3).

4. El llibret de *Retorn* és de Miquel Roger i Crosa i la música de Josep Sancho Narraco.

La il·luminació elèctrica reflectia els dos ambients demanats a l'obra: un de diürn i clar per a l'acte primer i el primer quadre de l'acte segon. Un de capvespre per al segon quadre de l'acte segon:

«És al capvespre del mateix dia dels dos quadres anteriors; quan comença l'acció no és fosc, però en acabar el quadre, els ulls de les estrelles esparpillegen» (Ribas i Poal-Aregall, 1922: 27).

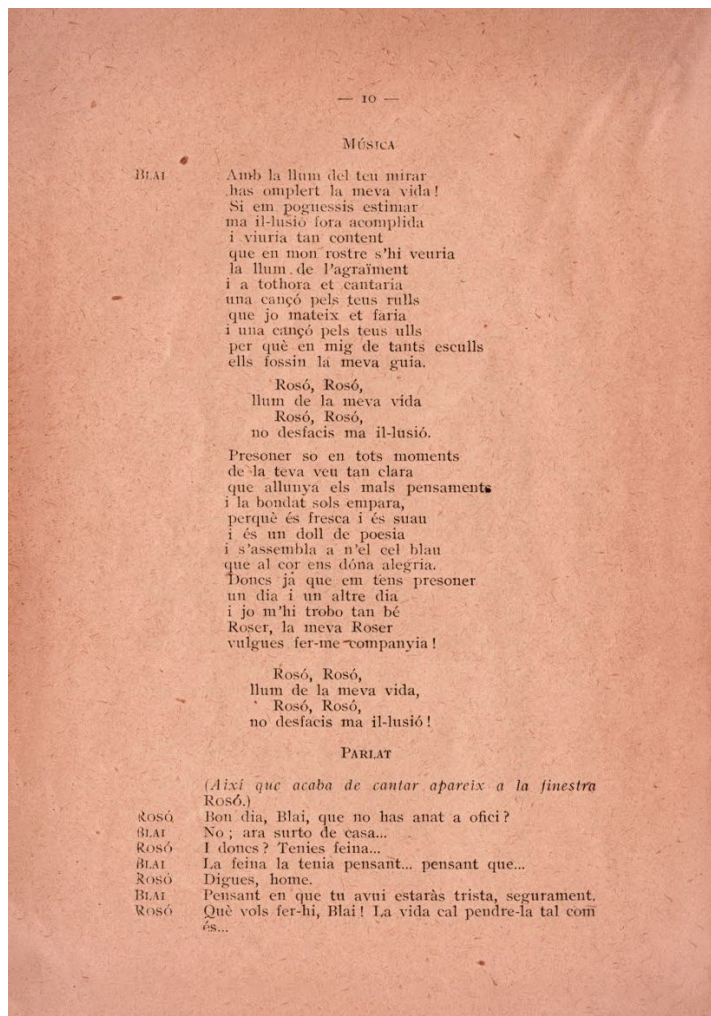

Figura 7. Fragment del llibret de *Pel teu amor* editat per Publicacions Ràfols l'octubre-novembre de 1922.
© Biblioteca AFM

Recepció

Hem trobat repetides vegades que l'obra va tenir una «acollida modesta». Convé matisar aquesta informació no del tot certa. Les crítiques i les cròniques coincideixen en la càlida i emotiva acollida que va tenir per part del públic, fent especial esment als intèrprets protagonistes i als autors.

«La repitieron un inspirado dúo cómico, en el primer acto y una romanza sentimental que cantó magistralmente, con arte y exquisita dicción, el señor Vendrell, a quien se tributó una grande y merecida ovación. También se aplaudieron

calurosamente otros números y en especial “un aria” en la que la señora Bugatto puso emoción, matizándola con innegable acierto. Para ambos artistas y para los autores hubo palmas en abundancia viéndose obligados a salir al proscenio muchas veces al terminar cada uno de los actos. La interpretación, en conjunto, resultó cuidada, destacando en ella la señorita Capdevila y el señor Pedrila» (*El Día Gráfico*, 23 de diciembre de 1922).

«La interpretació de la Josefina Bugatto —que bé estava amb la cabellera desfeta!— i de l’Emili Vendrell, va contribuir a l’entusiasme» (*La Veu de Catalunya*, 24 de desembre de 1922: 12).

«La prosa i els versos d’en Poal-Aregall se sostenen dintre una tònica i correcció que altres autors de llibret per a “sarsuela” envejarien» (*La Veu de Catalunya*, 24 de desembre de 1922: 12).

Creiem que el principal problema amb què es va trobar *Pel teu amor*, tal i com apunten alguns mitjans de comunicació de l’època, va ser que es va estrenar el 22 de desembre a la nit, just a les portes de Nadal, que si a la ja carregada doble programació del teatre li sumem els actes i concerts nadalencs produeixen una saturació que feia que no destaquessin les produccions.

«Lástima grande que esta obra se haya estrenado en las postrimerías de la desdichada temporada que por impremeditación de los directores, ha constituido un fracaso que dificultará por mucho tiempo toda la labor para la instalación de nuestro teatro lírico» (*El Día Gráfico*, 23 de diciembre de 1922).

Empremta

«Rosó» («Cançó de Blai») és un cas únic a la història de la música i del teatre català.

Sense cap mena de dubte la repercussió més gran que ha deixat *Pel teu amor*, és el número 3 de l’obra. Una serenata anomenada originalment «Cançó de Blai», que ha passat a la història amb el nom de «Rosó» i que des de fa cent anys cada generació se l’ha feta seva, adaptant-la a la moda i als estils musicals de cada moment i amb desenes d’enregistraments.

Diu Albert Puig que el tema va néixer al restaurant El Canari de la Garriga, que la família Mestres tenia al carrer Roger de Llúria de Barcelona, durant un sopar entre el pintor Ramon Casas, el tenor Emili Vendrell i els autors de l’obra. Aquest fet ens faria pensar que potser el tema podria haver estat escrit abans, una pràctica habitual de l’època, o que tota l’obra va néixer allà. El cert és que, si més no de moment, més enllà de la rumorologia, no hem trobat cap document que acrediti aquesta afirmació. Sí que és cert que el restaurant El Canari de la Garriga, situat al número 23 del carrer Roger de Llúria de Barcelona, el 1919 era un lloc de trobada de personalitats del moment. Aquest rumor només el trobem en publicacions que no acrediten ni documenten les fonts, com *El cançoner de tothom, les 150 cançons catalanes de la nostra vida* d’Albert Puig i Roger Padilla, on «Rosó» figura dins la classificació de cançons tradicionals (Puig i Padilla, 2013: 210-213).

Enregistraments

La taula que us mostrem a continuació és el resultat de la primera investigació acadèmica que s'ha realitzat sobre el tema número 3 de l'obra musical *Pel teu amor*, conegut popularment per «Rosó». Aquests 51 enregistraments oficials reunits per primera vegada constaten que aquesta peça musical és, fins al dia d'avui, la cançó del teatre musical català amb més enregistraments de la història. Els principals artistes i les veus més conegudes de cada generació l'han versionat i adaptat a les modes del moment, una prova de la resistència i la capacitat d'adaptació del tema musical.

	Any	Intèrpret	Títol de l'àlbum	Discogràfica	Estil
1	1923	Emili Vendrell	<i>Pel teu amor - Cançó de taverna</i>	Odeon SO 2930 - 153.012	El primer enregistrament fet per l'intèrpret que va estrenar la cançó.
2	1927-1933	Conxita Supervía	<i>Les nostres veus retrobades (vol. 10)</i>	Aria Recording S.L. Ref. 1017. B-37.270-97	Primera versió amb veu femenina.
3	1958	Gaietà Renom	<i>Cayetano Renom</i>	Alhambra EMGE 70381	Amb l'orquestra Renom.
4	1958	Emili Vendrell	<i>L'emigrant</i>	Regal SEDL 19035	Versió clàssica amb la veu d'Emili Vendrell.
5	1960	Carlo Del Monte	<i>Rosó (Pel teu amor)</i>	La Voz de su Amo 7EPL 13537.	Versió clàssica amb una nova orquestració interpretada per Carlo del Monte.
6	1963	Emili Vendrell (fill)	<i>A Emili Vendrell</i>	Belter 5067	Versió clàssica interpretada per Emili Vendrell (fill).
7	1964	Gaietà Renom	<i>Cayetano Renom</i>	Discophon 27376	Versió clàssica interpretada per Gaietà Renom.
8	1965	Rudy Ventura	<i>Pel teu amor</i>	Vergara 383 SUC	Versió instrumental amb la trompeta fent la melodia vocal.
9	1965	Duo Radiant's	<i>Duo Radiant's</i>	Zafiro Z-E 671	Versió pop.
10	1966	Manué i els seus dinàmics	<i>Tenora 66</i>	Edigsa EP 45 RPM	Versió amb la tenora. La guitarra elèctrica i el sintetitzador interpreten la melodia vocal.
11	1966	Emili Vendrell	<i>El inolvidable Emili Vendrell</i>	Regal del grup EMI B. 35 093	Versió clàssica interpretada per Emili Vendrell.
12	1967	Orquestra Maravella	<i>rapsòdia catalana / rapsòdia mallorquina / balls d'andorra</i>	Gravaciones Canigó: CA-4	Versió orquestral instrumental.
13	1968	Orquestra Maravella	<i>Catalunya canta</i>	Canigó CANI 4-S	Versió instrumental.
14	1969	Ramon Calduch	<i>Pel teu amor Rosó</i>	Ekipo S.A.	Versió clàssica cantada per Ramon Calduch.
15	1969	Gaietà Renom	<i>Cayetano Renom Pel teu amor y otros</i>	Columbia C 7016	Versió clàssica amb la veu masculina de Gaietà Renom.
16	1970	Emili Vendrell (Fill)	<i>Cançons Catalanes</i>	Orlador 10185	Versió clàssica amb la veu d'Emili Vendrell (fill).
17	1975	Luis Aguilé	<i>A Catalunya</i>	Ariola Eurodisc89582-1	Versió clàssica amb veu masculina.

	Any	Intèrpret	Títol de l'àlbum	Discogràfica	Estil
18	1976	Luis Aguilé	<i>Passa amb nosaltres aquest Nadal Pel teu amor (Rosó)</i>	Ariola 17347 A	Versió cantada amb veu masculina dins un disc de Nades.
19	1977	Rudy Ventura	<i>Rudy Ventura Catalunya, avui</i>	Olympo L-598	Versió instrumental amb la trompeta fent la melodia vocal solista.
20	1977	Dyango	<i>Slalom</i>	Ariola 28.435 - I	Versió cantada amb veu masculina amb sintetitzador, bateria i guitarra.
21	1977	Orquestra Maravella	<i>Catalunya canta - Poema catalanesc</i>	Zafiro S.A ZL-223	Versió instrumental.
22	1978	Diversos (Emili Vendrell)	<i>Som catalans</i>	Impacto EL-458	Disc amb Salomé, Emili Vendrell, Nova Gent, Cobla Barcelona i Cobla Municipal Ciutat de Barcelona.
23	1981	Eduard Giménez	<i>Eduard Giménez Cançons catalanes</i>	Columbia SCLL 14119	Versió clàssica amb veu masculina.
24	1982	Dyango	<i>Dyango en català</i>	EMI Music Spain S.A.	Versió amb veu masculina amb sintetitzador, guitarra, piano i percussió.
25	1988	Ramon Calduch	<i>Pel teu amor (Rosó) Ramon Calduch</i>	Divucsa	Versió clàssica amb la veu de Ramon Calduch.
26	1991	Josep Carreras	<i>Souvenirs</i>	Sony Classical SK48 155	Versió amb orquestra i veu clàssica masculina.
27	1991	Josep Carreras	<i>José Carreras sings Catalan Songs</i>	Sony Music SK 47177	Versió amb l'orquestra del Gran Teatre del Liceu dirigida per Joan Casas.
28	1993	Moncho	<i>Moncho Paraules d'amor</i>	Edicions musicals Horus 42.019	Versió en compàs 4/4 a ritme amb instruments i sintetitzador.
29	1995	Terra Endins	<i>Terra Endins 10</i>	Música Global 20395/3 GI-1281-95	Versió amb veu masculina adaptant-la a l'estil de les havaneres.
30	1999	Mont Plans	<i>Chaise Longue</i>	Zanfonia, SL B-18866-99	Versió a piano i veu femenina.
31	1999	Lucky Guri	<i>En directe, Mari Pau, Les nostres cançons</i>	TVC Disc B-16038-99	Versió a piano i veu masculina amb variacions pianístiques de Lucky Guri.
32	2002	Port Bo	<i>Pessigolleig al cor</i>	Picap (PIC910236 02) 8425845902364	Versió en veu masculina i guitarra amb segones veus a la tornada.
33	2002	Marina Rossell	<i>Marina Rossell Cap al cel</i>	World Village/ Harmonia Mundi WV 498003	Versió amb veu femenina acompanyada per piano, percussió, guitarra i baix.
34	2002/ 2007	Jaume Aragall	<i>Jaume Aragall Pel teu amor</i>	Discmedi DM-725-02 8424295027252	Amb l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya dirigida per Salvador Brotons.
35	2003	Marina Rossell i Santiago Auserón	<i>Marina Rossell Marítim</i>	World Village WV 498004	Versió duet amb veu femenina i masculina acompanyada per piano, percussió, guitarra i baix.
36	2004	Orquestra Maravella	<i>Orquestra Maravella som i serem</i>	Picap (PIC910382 02) 8425845903835	Versió compàs 4/4 en duet vocal masculí i femení.

	Any	Intèrpret	Títol de l'àlbum	Discogràfica	Estil
37	2005	Orquestra Montgrins	<i>Festa Major amb els Montgrins</i>	Discmedi (DM 4091 02) 8424295040916	Versió en compàs 4/4 amb veu masculina.
38	2005	La Principal de la Bisbal	<i>La Principal de la Bisbal en concert</i>	Audiovisuals Sarrià 2005-01-12	Versió clàssica amb 4 veus masculines i femenines.
39	2006	Port Bo	<i>Port Bo 40 anys - Licor de Bolenera - Rom d'aranya</i>	Picap DM 91047303 B-2792929-2006.	Versió amb veu masculina amb segones veus, i un arranjament de violoncel, piano, guitarra i percussió.
40	2007	Marina Rossell	<i>Clàssics catalans, Marina Rossell</i>	World Village Harmonia Mundi WV 498023	Versió duet amb veu femenina i masculina acompanyada per piano, percussió, guitarra i baix.
41	2008	Veus de Mallorca	<i>Veus de Mallorca. Cançons tradicionals d'avui</i>	Tumbet Music	Versió amb teclat electronic, veus masculines i compàs 4/4.
42	2008	Orquestra Maravella	<i>Orquestra Maravella en concert</i>	Picap B-35916-2008 910672-02	Versió amb 4 veus, dues masculines i dues femenines amb segones veus.
43	2008	Emili Vendrell	<i>Los años mundanos - Melodías populares en la España del 900 (1910-1936)</i>	Discos Lollipop S.L. 2008 Marfer	Tres discos recopilatoris amb 60 cançons: hi apareix la versió d'Emili Vendrell.
44	2008	Josep Carreras	<i>Mediterranean Passion</i>	Sony BGM Music Entertainment 88697 38155 2	Versió amb orquestra i veu masculina clàssica.
45	2009	Cobla Orquestra Montgrins	<i>125 anys... montgrinejant</i>	Picap B-30655-2009 910855	Versió en compàs 4/4 amb piano i veu masculina amb una segona veu a la tornada.
46	2011	Cobla Catalana d'Havaneres	<i>Les nostres Havaneres</i>	Open Records 2011-11-20	Versió amb veu i acompanyament d'acordió.
47	2013	Roger Reyes	<i>Roger Reyes Grandes éxitos</i>	Pròpia	Versió a veu masculina clàssica simfònica.
48	2014	Obeses	<i>La Marató diu molt de tu. Malalties del cor</i>	TVC Disc B-24162-2014	Versió amb banda de rock i veu, incorpora solo de guitarra elèctrica i està en la tonalitat de La major.
49	2020	Carles & Sofia	<i>Carles & Sofia piano duo Encores</i>	Kns Classical 2020-04-14	Duet de pianos instrumental.
50	2021	Obeses	<i>El ressorgiment de l'Atlàntida</i>	Música Global Discogràfica S.L.	Enregistrament en directe amb banda de rock, cobla i cor mixt.
51	2022	Roger Berruezo & Marc Sambola	<i>Rosó, Pel teu amor [La versió del centenari]</i>	Teatremusical.cat	Versió a veu i guitarra interpretada per Roger Berruezo i Marc Sambola. El videoclip es va enregistrar al Teatre Tívoli de Barcelona, cent anys després de l'estrena de <i>Pel teu amor</i> , i la lletra de la cançó és l'original sense modificacions.

Tots els enregistraments citats estan registrats legalment. Si hi sumem els enregistraments sense consentiment de l'SGAE, arribem al centenar.

La cançó «Rosó»

La partitura de «Rosó» ens diu que és una serenata⁵ escrita en compàs ternari, en la tonalitat de Fa major.

Essent coneixedors de la definició de serenata, podem situar Josep Ribas com un compositor escènic, altrament dit un dramaturg musical. La tria de l'estil musical, doncs, no és casual, encaixa a la perfecció amb l'escena, tal com podeu comprovar amb les acotacions que precedeixen el famós tema. No hem d'oblidar que aquesta és la primera aparició del protagonista masculí a l'escena i que, en cantar-li una serenata, informa al públic coneixedor d'aquesta definició dels antecedents i de les intencions amoroses que en Blai disposa cap a la Rosó.

«(Al poc temps entra BLAI, un minyó tot cor i vessant noblesa, va al peu de la casa de la dreta, i diu:)

BLAI: Com tots els dies al peu de la seva finestra, i ella no el veu el meu enamorament!» (Ribas i Poal-Aregall, 1922: 9-10).

L'estructura de la «Cançó de Blai»

La cançó segueix la següent estructura: dues estrofes de quatre versos heptasil·labs + una estrofa de cinc versos heptasil·labs + una tornada que combina dues vegades un vers de quatre síl·labes + un hexasil·lab. Es repeteix aquesta mateixa estructura afegint-hi una tornada més.

A continuació teniu la taula on mostrem la lletra original en català i la seva adaptació al castellà que s'ha utilitzat en algun concert.

Lletra original en català*	Adaptació en castellà
Amb la llum del teu mirar Has omplert la meua vida! Si em poguessis estimar Ma il·lusió fora complida	Al mirarte y comprender Que tu amor vida me diera En las redes del querer Sentí el alma prisionera.
I viuria tan content Que a mon rostre s'hi veuria La llum del agraïment I a tothora et cantaria	Y tan solo una ilusión Tuve al ser tu prisionero Convencer tu corazón De lo mucho que te quiero
Una cançó pels teus rulls Que jo mateix et faria I una cançó pel teus ulls Perquè enmig de tants esculls Els fossin la meua guia	Si me dejas y te vas La ilusión queda vencida No te puedo ofrecer más Pues la vida que me das Te la pago con mi vida
Rosó, Rosó, Llum de la meua vida Rosó, Rosó, No desfacis ma il·lusió	Canción de amor De ensueño y esperanza / En sueño y esperanza Canción de amor No te troques en dolor / No rompas mi ilusión

* En aquesta taula s'ha respectat la grafia del text original.

5. «Composició vocal amb acompanyament d'un o més instruments o exclusivament instrumental, destinada a ésser executada a l'aire lliure i a la nit a fi d'honorar una persona o amb finalitat amorosa» dE; Robert, Torras, Vidal, 2002: 1410.

Lletra original en català*	Adaptació en castellà
Presoner so en tots moments De la teva veu tan clara Que allunya els mals pensaments I la bondat sols ampara Perquè és fresca i és suau I és un doll de poesia I s'assembla a n'el cel blau Que al cor ens dona alegria. Doncs ja que em tens presoner Un dia i un altre dia I jo m'hi trobo tan bé Roser, la meva Roser Vulgues fer-me companyia! Rosó, Rosó Llum de la meva vida Rosó, Rosó No desfasis ma il·lusió! Rosó, Rosó, Llum de la meva vida Rosó, Rosó No desfasis ma il·lusió!	Si no acierta mi canción A decirte cosas bellas Es porque mi corazón E stá tan celoso de elles Que no quiere consentir Lo que él presume agravios Y en un callado sufrir Le van rezando mis labios Te rezan una oración Que es blanca como el armiño Y en momentos de pasión Mi boca y mi corazón Se disputan tu cariño. Canción de amor De ensueño y esperanza / En sueño y esperanza Canción de amor No te troques en dolor / No rompas mi ilusión Canción de amor / En sueño y esperanza De ensueño y esperanza Canción de amor No te troques en dolor / No rompas mi ilusión

* En aquesta taula s'ha respectat la grafia del text original.

Popularització

La cançó es va convertir ràpidament en un himne popularíssim. Aquesta popularitat es veu reflectida al *Manifest Groc* l'any 1928, tan sols sis anys després de la seva estrena. Començant per Àngel Guimerà, de qui denunciaven les seves obres ja que hi percebien l'encarcament del teatre burgès català a través del naturalisme. En el manifest també s'esmenta amb sarcasme la joventut que canta *Rosó, Rosó...*, la qual havia estat popularitzada per Emili Vendrell, i en la qual caracteritzaven un tradicionalisme cultural ancorat en els gustos populars (Minguet, 2004: 42-43).

Transmissió

El llibret de *Pel teu amor* va tenir una única edició el 1922 per Publicacions Ràfols del passeig de Gràcia, 119, de Barcelona. La partitura del tema número 3 el va editar entre el 1925 i el 1935 Ildefonso Alier editor, plaça de Catalunya, 17 / ronda Universitat, 31. Existeix una reedició del 1957 publicada per la vídua i fills d'Ildefonso Alier al carrer del Carmen de Madrid i per l'Editorial Boileau el 2008, amb reedició el 2015. Per tant, la cançó va passar de generació en generació de manera escrita fins a exhaurir-se aquestes publicacions i, després, es va continuar propagant per transmissió oral, ja sigui pels enregistraments o com a cant popular. És exactament la mateixa casuística que els ha passat als cuplets catalans que es cantaven al Paral·lel en què també, malgrat estar editats en el seu moment, actualment és molt complicat trobar les partitures o les edicions dels textos.

Per tant, al llarg d'aquests cent anys hem trobat canvis significatius a la lletra de «Rosó» degut a la seva transmissió oral. Vegeu-ne alguns exemples a la taula:

Lletra original	Lletra modificada	Intèrpret
Si em poguessis estimar Ma il·lusió fora complida,	Si em volguessis estimar Ma il·lusió fora complida,	Josep Carreras
Una cançó pel teus ulls Que jo mateix et faria I una cançó pels teus ulls,	Una cançó pels teus ulls Que jo mateix et faria Una cançó pels teus ulls,	Marina Rossell, Jaume Aragall, Carlo del Monte, Josep Carreras, Els Mongrins diuen «ulls» enlloc de «rulls». Marina Rossell ha suprimit la «i».
Els fossin la meva guia,	Fossin ells la meva guia,	Josep Carreras. El text està girat per evitar l'accent creuat.
Presoner so en tot moment,	Presoner en tots moments,	Marina Rossell, Jaume Aragall, Josep Carreras i Orquestra Maravella han modificat el «so» i alguns canten «en tot moment» en plural.
I s'assembla a n'el cel blau.	I/que s'assemblen al cel blau.	Jaume Aragall, Carlo del Monte i Josep Carreras han modificat el vers canviant la «i» per un «que».

Un altre fet curiós, que és propi de la transmissió oral, és la imitació que molts intèrprets fan de l'Emili Vendrell a la paraula *poesia*. Vendrell fa la lletra /e/ com una /e/ tancada [poeziə] i totes les versions enregistrades poc després fan aquesta mateixa pronúncia.

Inspiració

En la investigació de la cançó, vam topar amb una partitura de *Mar plana; melodia per a cello i piano, 1901*. Aquesta obra és de Juli Garreta (1875-1925), un dels compositors més destacats de sardanes. Garreta va compondre un moviment de 120 compassos en la tonalitat de Mi bemoll Major per a piano i violoncel dedicada al seu amic Bonaventura Dini, un reconegut violoncel·lista i tenor que va ser primer violoncel del Gran Teatre del Liceu i a l'orquestra de Pau Casals, i va participar activament en l'Associació Musical de Barcelona i els festivals de l'Associació Wagneriana. (Garreta, 2016: 1)

El cas és que la melodia que executa el violoncel a *Mar plana* coincideix en melodia i mètrica amb la tornada del número 3 «Cançó de Blai», per ser precisos els versos: «...só, ...só / Llum de la meva vi...—», vuit notes molt icòniques en el tema, ja que són la tornada de la cançó.

El que no sabem és si és una cita, si és un plagi, si és un homenatge a tan gran músic català o si és una casualitat.

Adaptabilitat de la forma musical

La composició original del mestre Ribas està escrita en compàs de 3/4 que, dins l'àmbit de la música culta, no és res que ens pugui sorprendre en absolut; està ple de compassos diferents, des del 3/4 al 4/4, 6/8, 12/8 o d'altres de molt més complexos, és a dir que són compassos propis d'aquesta música.

Quan a mitjans del segle xx la música popular va estandarditzar les seves formes musicals, entre tots aquests compassos que s'havien anat cultivant, n'hi ha un que acaba abanderant el protagonisme principal: el compàs de 4/4.

Quan es configura el gènere de la cançó popular de consum massiu del «pop», el compàs de 4/4 s'estandarditza com el més habitual, el més recurrent i el més utilitzat pels compositors d'aquest estil de música. Podríem dir que s'estableix com una espècie de cànon i, inconscientment, empesos per la pressió d'aquesta canonització, sentim com a més «normal», com a més familiar, fins i tot com a més reconfortant el compàs de 4/4 per davant d'altres.

Així doncs, sorprenentment, la melodia de la cançó «Rosó», que inicialment estava en compàs de 3/4 acaba mutant, en algunes versions, amb petites variacions, i s'adapta a un compàs de 4/4, el més usual en l'àmbit de la música pop. És per això que molts cantants no lírics, més provinents de l'àmbit de la cançó, acabin per ajustar-la a aquest format més convencional dins aquest tipus de repertori.

Conclusions

Pel teu amor recull l'empremta de l'anomenat teatre líric català que l'havia precedit i l'apropa a un nou públic de masses seguint el concepte d'art total d'aglutinar dalt de l'escenari diferents expressions artístiques, tant les directament vinculades a l'escenificació com també les disciplines artístiques relacionades amb l'escriptura teatral i la musical. Pel que fa a les primeres, parlem de quadres escènics visualment rics amb una acurada posada en escena: vestuari minuciós, efectes espectaculars en la il·luminació i una orquestra en directe. Pel que fa a les segones, ens referim al llibret i la partitura. La suma de totes elles es converteix en la fusió multidisciplinària que és el teatre cantat, altrament dit teatre musical.

Aquella darrera temporada (1922-1923) que finalitzava amb *Pel teu amor* va posar de manifest un canvi de rumb dins el teatre líric català. Sense estar renyit amb rebaixar la qualitat artística, el teatre líric català es va adonar de la necessitat d'interessar, atreure i arribar a un gran públic que, des de feia pocs anys, podia accedir a l'oferta d'espectacles escènics situats a l'avinguda del Paral·lel de Barcelona que es trobava en plena efervescència i on vivien diferents gèneres escènics: la revista, la sarsuela, el vodevil, el text, el gest, la comèdia i els drames, entre altres. Per aquest motiu, la programació d'aquella temporada incorporava llegendes, rondalles, clàssics catalans, clàssics castellans, estrenes, reposicions i sainets. No és gens estrany que aquella programació al Teatre Tívoli s'emmirallés en el Paral·lel ja que, per primera vegada dins el teatre líric català, hi havia la mirada d'un director artístic escènic, Josep Bergés, actor, cantant i director que dominava les diferents

disciplines. El teatre líric català per fi tenia una figura que tocava en igualtat de condicions tant les tecles teatrals com les musicals, ja que Bergés estava en contacte permanent amb estrelles del teatre català com Josep Santpere, i amb companyies de sarsueles i operetes.

Aquest factor, el de crear un espectacle de qualitat, però atractiu per al públic, va ser sense cap mena de dubte el pal de paller per teixir una temporada exitosa de teatre líric català i castellà al Tívoli.

Si bé és cert que l'obra *Pel Teu amor* no s'ha anant programant al llarg dels anys, com la immensa majoria d'obres teatrals catalanes tant líriques com d'altres gèneres, la cançó «Rosó» el desembre de 2022 ha fet cent anys que és un èxit. *El Manifest Groc* ja la cita el 1928: «*DENUNCIEM la psicologia de les noies que canten Rosó..., DENUNCIEM la psicologia dels nois que canten Rosó...*», fet que confirma que el 1928 ja era una cançó de masses, i el fil segueix fins arribar al 2022 (amb cent anys de diferència). Obeses, un quartet contemporani de rock, se l'ha feta seva, i amb un rentat de cara la interpreten davant d'un públic heterogeni que s'uneix en un sol cant cridant: *Rosó, Rosó, llum de la meva vida*.

No hem trobat cap altra cançó dins la música escènica catalana que, durant cent anys, hagi perviscut de generació en generació i que s'hagi reajustat als estils de cada època enregistrant-la desenes de vegades. Ni tan sols la mítica sardana *La Santa Espina*, de la qual són conegudes les versions dels passos de Setmana Santa de Sevilla o alguna versió rock, no iguala «Rosó», cançó que s'ha sabut adaptar a les estètiques de cada moment històric. Fins i tot si sortim fora del terreny de la música escènica catalana ens costarà trobar a Catalunya una peça que compleixi aquests requisits a excepció de cançons populars o tradicionals.

En una conversa amb l'editor i gerent musical de la Casa Beethoven de Barcelona, Jaume Doncos, ell mateix ens deia que la partitura de «Rosó» és, sense cap mena de dubte, la cançó catalana sense caire polític o patriòtic més venuda.

Un cop situada l'obra dins la cronologia del teatre musical català podem afirmar que, tot i la popularitat que va tenir la cançó «Rosó», l'obra de teatre *Pel teu amor* no ha deixat empremta en la memòria col·lectiva perquè es trobava en un llimb entre el teatre culte i el popular. Deduïm que aquesta separació en el cas del teatre líric català no va ser una bona elecció i per això l'obra sencera no va tenir l'oportunitat de ser reinterpretada al llarg dels anys. Ho podem determinar pel gran desconeixement que hi ha encara avui sobre el nostre repertori líric. El fet de voler-lo fer tan elitista va fer que no interessés al nou públic (la classe social treballadora que començava a tenir cert poder adquisitiu) i, per altra banda, el públic burgès la va menystenir per preservar la seva condició. No és estrany que el poble català no conegui el repertori teatral líric català o no se'l senti seu. Potser per aquest motiu ha estat tan complicat descobrir com va ser la seva posada en escena, que el que coneixem d'ella ha estat per referències de les cròniques del moment i gràcies a elles hem pogut documentar que es va fer amb una escenografia aprofitada. Tot ens indica que, com la majoria d'obres del teatre líric català,

que eren obres amb molts intèrprets i que solien ser poc rendibles econòmicament parlant, s'havia de retallar per on es podia.

Cal remarcar el domini del gènere escènic per part dels autors i la comunió perfecta de la lletra i la música fins a crear una dramatúrgia musical adequada als personatges on el més important és l'obra, que aglutina les disciplines artístiques. Cada disciplina al servei de l'escena a la recerca de l'obra d'art total.

Com va dir Jacint Verdaguer: «La lletra és el penja-robes de la música, i no pas altra cosa» (Arboix, 2015).

Referències bibliogràfiques

Bibliografia específica

- GARRETA, Juli. *Mar Plana*. Barcelona: Editorial de Música Boileau, 2016.
- LLURBA, Rossend. *El llibre del cuplet català*. Barcelona: La novel·la teatral catalana, 1929.
- MARAGALL, Joan. *Visions & Cants*. Edició a cura d'Enric Bou. Barcelona: Edicions 62, 2003 (Clàssics Catalans).
- MINGUET BATLLORI, Joan M. *El Manifest Groc. Dalí, Gasch, Montanyà i l'antiart*. Barcelona: Galàxia Gutenberg, 2004.
- MOLNER, Eduard; ALBERTÍ, Xavier. *Carrer i escena. El Paral·lel, 1892-1939*. Barcelona: Viena Edicions, 2012.
- PIGRAU, Yoya. *Els Santpere cent anys davant del públic*. Barcelona: Editorial Planeta, 2002.
- POAL-AREGALL, Miquel. *El llibre del cuplet català*. Barcelona: Llibreria Bonavia, 1919.
- POAL-AREGALL, Miquel. «Manifest a la feminitat». *Un enemic del poble. Fulla de subversió espiritual* [en línia] (Barcelona: Galeries Laietanes), núm. 10 (gener 1918, IV de la Era del Crim), p. 1 i 2. <<https://bit.ly/3AcURjl>> [Consulta: juny 2024].
- POAL-AREGALL, Miquel; RIBAS, Josep. *Pel teu amor, Sainete lirico en dos actos*. Barcelona: Ildefonso Alier Editor de música, 1923.
- PUIG, Albert; PADILLA, Roger. *El cançoner de tothom. Les 150 cançons catalanes de la nostra vida*. Barcelona: Llibres d'Ombrosa (Bonalletra Alcompàs), 2013.
- RIBAS, Josep; POAL-AREGALL, Miquel. *Pel teu amor*. Barcelona: Publicacions Ràfols, 1922.
- RIBAS, Josep. *Pel teu amor. Sainete lirico en dos actos. N°3 Cançó de Blai*. Barcelona: Editorial de Música Boileau, 2008.
- ROBERT I ANDREU, Mercè; TORRAS I RODEGAS, Josep; VIDAL I JIMÉNEZ, Olga. *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2002.
- ROGER, Miquel; SANCHO, Josep. *Retorn* (mecanoscrit), 1922.
- TIERZ, Carme; MUNIESA, Xavier. *Barcelona ciutat de teatres*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona; Viena Edicions, 2013.
- VILLESCÀ, Antoni. *Figures del teatre. Santpere. L'home i l'artista*. Barcelona: Francesc Alum., 1931.

Notícies

- «Tívoli». *La Veu de Catalunya* (Barcelona), 17 de desembre de 1922, p. 17.
- «Tívoli, *Pel teu amor*». D. M. *El Gráfico* (Barcelona), 23 de desembre de 1922 (CDOC 3.17_0034).
- «Tívoli, espectacles». *La Veu de Catalunya* (Barcelona), 24 de desembre de 1922, p.12.
- «Tívoli». *La Veu de Catalunya* (Barcelona), 6 de gener de 1923, p. 15.

Programes de mà

- MORERA, Enric; PUJOLS, Francesc; BALAGUER, Víctor. «*Don Joan de Serrallonga*. Teatre Líric Català. Teatre Tívoli de Barcelona». Barcelona, 1922. Topogràfic B 715-22. Registre424530.

Webgrafia

- ARBOIX, 2015. <<https://emporion.org/emigrant/>> [Consulta: novembre 2024].
- ARGEMÍ, Susagna. Gencat, 2011. <<http://www.xtec.cat/~sargemi/moviment/compmode.htm>> [Consulta: gener de 2022].
- ARXIU MUNICIPAL DE SANT FELIU DE GUIXOLS, 2016. *Juli Garreta Arboix*. <<https://arxiunicipal.guixols.cat/juli-garreta-arboix.html>> [Consulta: 29 de maig de 2022].
- BIBLIOTECA VIRTUAL. <<https://bibliotecavirtual.diba.cat/arts-esceniques/pel-teu-amor>> [consulta: 22 de desembre de 2022].
- DISCMEI. *La Santa Espina*. <https://discmedi.com/es/disco_new/7025/la-santa-espina> [Consulta: 20 de desembre de 2021].
- DISCOGS *Emili Vendrell*. <<https://www.discogs.com/es/artist/3080067-Emili-Vendrell-I-Coutier>> [Consulta: 8 de març de 2022].
- EINES DE LA LLENGUA. *Fitxes i textos*. <<https://www.einesdellengua.com/Fitxes/Textos/C/castella.htm>> [Consulta: 15 de desembre de 2021].
- EMPORION REVISTA DIGITAL. <<https://emporion.org/emigrant/>> [Consulta: 21 de juliol de 2022].
- FUNDACIÓN JUAN MARCH (2013): *La zarzuela en un acto: música representada*. <<https://www2.march.es/musica/jovenes/zarzuela/nombre.asp>> [Consulta: 16 de febrer de 2022].
- GARCIA GARGALLO, Manuel. <<https://bit.ly/3NlksUd>> [Consulta: 22 de juliol de 2022].
- PORTAL SARDANISTA. <<https://somsardana.cat/enxifresautor>>. [Consulta: 03 de juny de 2024].
- TEATREMUSICAL.CAT (2016): *Arxiu històric*. <<http://teatremusical.cat/espectacles-graella>> [Consulta: 16 de desembre de 2021].

Altres fonts

- AISA, Ferran. *Les avantguardes: Surrealisme i revolució (1914-1939)*. Barcelona: Editorial Base, 2008 (Base històrica; 32).
- ALIER, Roger. *La zarzuela: La historia, los compositores, los intérpretes y los hitos del género lírico espanyol*. Barcelona: Ediciones Robinbook, 2011 (Ma Non Troppo).

- BACARDIT, Ramon [et al]. *Romea, 125 anys*. Barcelona: Institut Català de la Bibliografia, 1989.
- BASSEGODA I NOVELL, Joan; INFESTA, J. M.; MARCO, Joaquim. *Modernisme a Catalunya*, Barcelona: Edicions de Nou Art Thor, 1981.
- BATLLE, Carles; BRAVO, Isidre; COCA, Jordi. *Adrià Gual: mitja vida de Modernisme*. Barcelona: Institut del Teatre, 1992.
- BATLLE, Carles; GALLÉN, Enric. *Adrià Gual: Teoria escènica*. Barcelona: Institut del Teatre, 2006.
- BRAVO, Isidre. *L'escenografia catalana*. Barcelona: Institut del Teatre, 1986.
- CABAÑAS GUEVARA, Luís. *Biografia del Paralelo 1894-1934*. Barcelona: Ediciones Memphis, 1945.
- FÀBREGAS, Xavier. *Aproximació a la història del teatre català modern*. Barcelona: Curial, 1972.
- GASCH, Sebastià. *Barcelona de nit, el món de l'espectacle*. Barcelona: Parsifal Edicions, 1997.
- URÍA GONZÁLEZ, Jorge. «Lugares para el ocio. Espacio público y espacios recreativos en la Restauración española». *Historia Social*, núm. 41, 2001.